

Hasselfors Bruksmuseum

"Det sitter i väggarna..."

1917

Missionshuset vid bruket

Frikyrkorörelsens frammarsch på 1800-talet når även Skagershults socken. På ett möte i Kvarntorp bildas den första missionsföreningen och år 1881 bildar missionsvännerna vid Hasselfors bruk en friförsamling senare ansluten till Svenska Missionsförbundet.

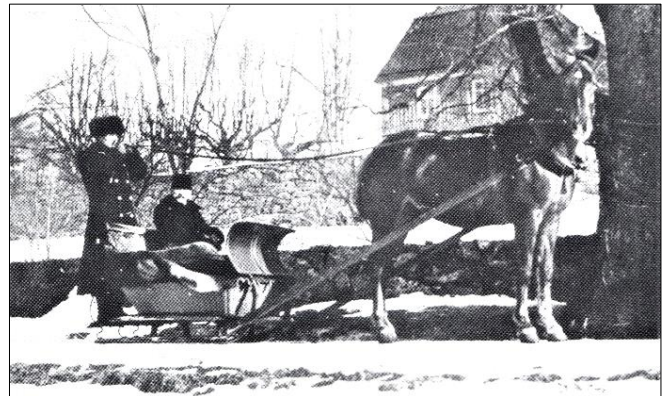
Man samlas i hemmen och i brukets bagarstuga fram till sekelskiftet då drömmen om en egen samlingslokal går i uppfyllelse.

Ett missionshus uppförs år 1900 på Hasselfors Bruks mark med hjälp av ett lån på 1 800 kr från bruksdisponent Fabian de Geer.

Byggnadsmaterialet är slagsten från järnbruket, så kallad sinnersten.

Det berättas att muraren Gustaf Hasselqvist välsignade varje byggsten.

Gustaf och sonen Petrus, även han murare, var båda aktiva frikyrkomän i Skagershult.

Bruksdisponent Fabian de Geer, Bålby, på väg till kontoret i Hasselfors.

Familjen Hasselqvist samlade i finrummet i Stenstorp väster om Hasselfors, fr v Augusta och Gustaf med barnen Ester, Hanna, Petrus och Jakob.

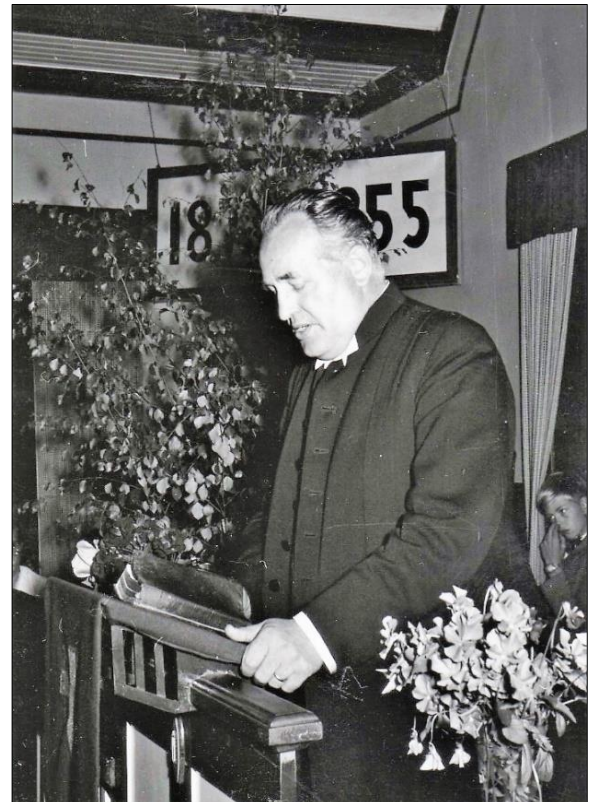

Jubileum – för 80 år sedan bildades den första missionsföreningen i Skagershults socken.

På övervåningen fanns luckor att öppna för utsikt över missionshussalen. Fr v Eivor Karlsson, Solveig och Elsie Söderberg, NN, Ulla och Sigrid Karlsson, Inger Persson, Robert Söderberg och Siv Unosson.

Under 1960-talet lämnar församlingen missionshuset vid bruket och flyttar verksamheten till modernare lokaler i villan "Kilsborg" vid Fridhemsgatan. Hasselfors Bruks AB övertar nu missionshuset.

Daniel Harbe, kyrkoherde i Skagershults församling, var en av högtidstalarna.

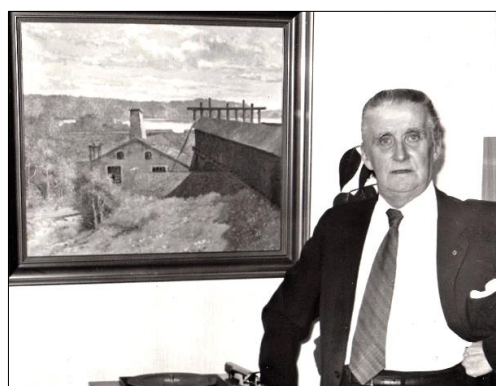
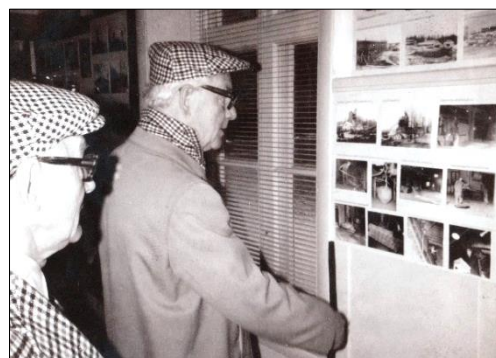
Ombyggnad pågår, Oscar Ollas på museets trappa.

Hasselforsgården

Oscar Ollas, byggnadsingenjör vid Hasselfors Bruks AB, väcker företagets intresse för att samla på gamla föremål från trakten. Oscar får tillåtelse att arbeta med sin samlarhobby i samband med sitt ordinarie arbete och resultatet blir ett stort antal föremål.

Efter ett gediget arbete med dokumentation och katalogisering skapas Hasselfors Bruksmuseum i det ombyggda missionshuset.

Den 24 juni 1977, i samband med midsommarfirandet i Hasselfors, inviger bruksdisponent Bo Risberg museet som får namnet Hasselforsgården.

Tre eldsjälar i arbetet med att skapa ett museum i Hasselfors, Oscar Ollas och Nils Colliander ovan och Gerhard Qvist.

Invigning av Hasselfors Bruksmuseum

Bruksdisponent Bo Risberg invigningstalar

”Med fantasins hjälp ser vi längst bort i sagans töcken hur de första människorna i

Skagershult – stenåldersmänniskorna – trampa upp stigar i vildmarken, fiska, jaga och freda sig mot vilda djur.

Århundraden senare sker bosättningen här. Fortidsbönder driva sin boskap i vall och röja med primitiva redskap de första åkertegarna på bygdens kullar.

I medeltidsdunklet skymtar vi renlevnadsmän på vandring genom bygden, hämtande föda ur fiskrika sjöar och avrad från fattiga klosterbönder.

En ny tid bryter in och istället för kyrkan blir kronan jordägare här. Finnar som flytt från hem och land komma hit och börja svedja i urskogen mitt bland stigmän och rövare.

Den likaledes landsflyktige Henrik Falkenberg från Livland slår sig ned i den bygd han fått som ersättning av kungen för vad han har förlorat i Livland.

Ja, på detta sätt skildrade vår förre kyrkoherde Daniel Harbe i sin bok om Skagershult brytningstiden för denna bygd från forntid till en inledning av nyare tid.

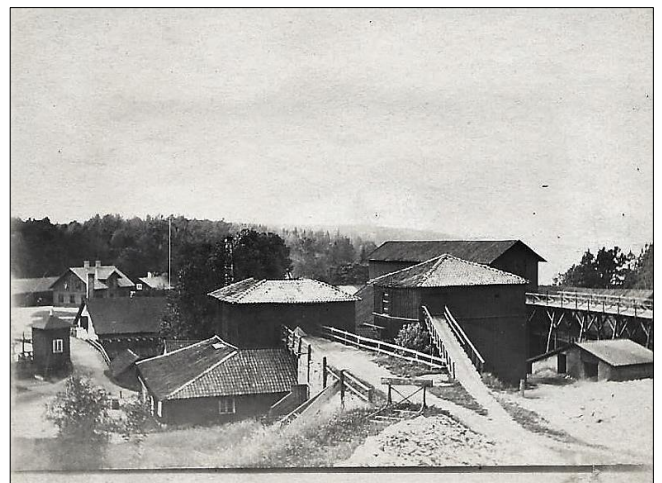
Hur var då situationen för låt oss säga 350 år sedan, alltså i början av 1600-talet. En stor ödebygd med milsvida skogar här och

uppbrutna med mycken möda till små åkerlappar som nödortfikt försörjde de invandrande finnarna eller andra nybyggare.

Här i Hasselfors flödade vattnet mellan Toften och Teen i en oreglerad fors. Hasselbuskarna vid forsens strand gav orten dess namn.

Så kom järnhanteringen till Sverige och till Bergslagen. Hundratals och åter hundratals små järnbruk uppstod här i mellansverige varhelst man med vattnets hjälp kunde erhålla drivkraft.

Genom Falkenbergs försorg fick Hasselfors sitt s.k. privilegium att tillverka järn för drygt 300 år sedan. Forsen mellan Toften och Teen tämjdes. Vattenkraften togs tillvara för att möjliggöra en begynnande järnhantering. Med denna som grund har således Hasselfors vuxit fram som industriort och som bostadsort för ett antal människor.

Hasselfors järnbruk omkring 1900.

Men det har inte varit utan prövningar. Svensk järnhantering levde under ett par hundra år på unika egenskaper hos järnet som åstadkoms med hjälp av träkol som bränsle.

I slutet av 1800-talet växte nya metoder fram nere i Europa, som möjliggjorde att stenkol kunde användas istället för träkol.

Därmed var Sveriges världsmakt inom järnhanteringen bruten. Det blev en genomgripande och mångårig strukturkris och de små järnbruken slogs ut. En efter en tystnade hammarsmedjorna på Kilsbergsslutningen och annorstädes i Bergslagen. Små bruksorter lades öde i hundratal. Endast en del stora verk med specialiserad tillverkning överlevde.

Krisen drabbade även Hasselfors. Smidet måste läggas ned 1905 och hyttan 1912. Men Hasselfors överlevde trots allt och på ett annorlunda sätt. Genom den långa traditionen kände ägarna ett stort ansvar för bygden, och man satsade på annan verksamhet.

En träindustri växte fram, lantbruket intensifierades, skogarna började allt mer utnyttjas och även torvhanteringen fick en växande betydelse för sysselsättningen. Före detta smeder och hyttdrängar blev sågare och stabbläggare eller kanske huggare och körkarlar i skogen. Livet började åter brusa här i Hasselfors.

Med industrialismens genombrott förändrades efterhand levnadsvillkoren. Köld och brist på mat blev inte längre ett ständigt hot. Maskiner ersatte undan för undan det slitsamma arbete som människor, oxar och hästar tidigare utförde. Det blev tid över och man kunde börja tala om fritid.

Varför ska vi överhuvudtaget ägna åt oss att studera svunnen tid? Är man ung och radikal så vill man gärna bortse från det förgångna. Man hänger sig åt vackra visioner om framtiden. Och dom visionerna behövs nog. Men erfarenheten behövs också, och den kan vi inte hämta någon annanstans ifrån än i det förgångna. Jag tror att en kunskap om det förgångna är en nödvändig förutsättning för att få en rimlig möjlighet att bedöma framtiden. Den övertygelsen ligger i botten, när det gäller tillkommelsen av detta lilla bruksmuseum.

Oscar visar upp ett hölster till en ryttarpistol.

Det började med att Oscar Ollas så som byggnadsingenjör på Bruket kom till mig någon gång på 40-talet med en gammal övergiven pryl, jag tror det var från Porla, som han tyckte borde sparas. Det väckte intresse och Ollas fick odla sin samlarhobby i samband med sitt arbete.

Så småningom blev det en stor samling gamla föremål. Det var gott och väl. Men när det gällde att sätta in dem i ett sammanhang så återstod ett stort arbete.

När vi nu ska öppna och visa detta lilla museum får det tas som ett anspråkslöst försök. Det är ett försök att ge en bild av en utveckling från förgången tid till nutid.

Det är ett försök att åskådliggöra hur olika aktiviteter i Hasselfors tillkommit och dött ut och hur nya verksamheter vuxit fram i de gamlas ställe. Det är ett försök att en aning belysa hur arbetsförhållanden och levnadsbetingelser gestaltade sig under år som gått.

Vi menar inte att det är ett riktigt museum och därför får det också benämningen Hasselforsgården. Men vi är glada om denna fragmentariska dokumentation kan bidra något till en kunskap om gången tid.

Det är många som medverkat till Hasselforsgårdens tillkomst. Jag avser inte att räkna upp alla. Men jag vill särskilt nämna några pensionärer som lagt ned mycket arbete och stort intresse på Hasselforsgårdens tillkomst.

Oscar Ollas, Du väckte tanken från början och du har lagt ned ett mångårigt och gediget arbete på insamling och katalogisering av alla de föremål som vi nu kan ställa ut.

Nils Colliander, Du har verksamt bidragit till en systematisering av arbetet, bl.a. genom ditt gedigna kunnande om brukshistoria i allmänhet och Hasselfors historia i synnerhet.

Gerhard Qvist, har bistått på ett mycket värdefullt sätt, bl.a. genom att du är så bevandrad i brukets arkiv.

Jag vill gärna uttrycka en stor tacksamhet till er tre för ert engagerade och värdefulla arbete med tillkomsten av Hasselforsgården. Jag vill också uttrycka ett varmt tack till alla vänliga givare av gamla föremål till museet. Ni har bidragit till en dokumentation av förgången tid som kommer att visa sig allt mer värdefull ju längre tiden lider.

Jag vill nu förklara Hasselforsgården öppnad. Låt den bli en inspiration för Hasselforsbor och andra genom gången tid för framtid.”

Bo Risberg, disponent vid Hasselfors Bruks AB

Hasselfors 2022-09-20 / Cristina Söderberg